

**Державна установа «Інститут
громадського здоров'я
ім. О.М. Марзєєва Національної
академії медичних наук України»**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою ДУ «ІНСТИТУТ ГРОМАДСЬКОГО
ЗДОРОВ'Я ім. О.М. МАРЗЄЄВА НАМН УКРАЇНИ»
Протокол № 2 від 14.03.2023р.

Введено в дію наказом директора
від 24.06.2023р №1д/29

Робоча програма

**Навчальної дисципліни
«Міжнародна політика в галузі охорони здоров'я»**

Галузь знань:	22 Охорона здоров'я
Освітньо-науковий рівень:	Доктор філософії
Спеціальність:	222 Медицина
Освітньо-наукові програми:	«Медицина. Гігієна та професійна патологія»
Вид:	Вибіркова
Кількість кредитів ЄКТС:	2
Кількість змістовних модулів:	2
Форма контролю:	залік
Мова навчання:	українська
Форма навчання	денна очна

Робочу програму навчальної дисципліни «Міжнародна політика в галузі охорони здоров'я» розроблено на основі освітньо-наукової програми, навчальних планів підготовки здобувачів вищої освіти третього освітньо-наукового рівня доктор філософії для спеціальності «Медицина» спеціалізації «Гігієна та професійна патологія» та відповідних нормативних документів.

Автори програми:

- Турос Олена Ігорівна - заступник директора Державної установи «Інститут громадського здоров'я ім.О.М.Марзєєва НАМН України» з наукової роботи доктор медичних наук, професор
- Коблянська Алла Володимирівна - завідувач відділом супроводу державних програм та міжнародних зв'язків Державної установи «Інститут громадського здоров'я ім.О.М.Марзєєва НАМН України», кандидат медичних наук

Опис навчальної дисципліни

Дисципліна «Міжнародна політика в галузі охорони здоров'я» є важливою складовою частиною професійної підготовки наукових спеціалістів та включає в себе вивчення сутності, змісту, призначення та історії виникнення інституційних форм міжнародного співробітництва в сфері громадського здоров'я, ознайомлення з впливом глобалізації та сучасними викликами у сфері громадського здоров'я, опрацювання основ нормативно-правового забезпечення громадського здоров'я на міжнародному рівні, особливості діяльності та завдання таких міжнародних організацій, як Організація об'єднаних націй, Всесвітня організація охорони здоров'я та її Європейське регіональне бюро, Міжнародний дитячий фонд UNICEF та інших, з особливою увагою на напрями їх роботи, із сприянням збереження громадського здоров'я. Знання, навички та компетентності, що будуть отримані під час вивчення цієї дисципліни є важливим компонентом формування комплексного розуміння громадського здоров'я та його забезпечення в сучасному світі з урахуванням глобалізації та посилення міжнародної співпраці в цій сфері, а також важливості питань громадського здоров'я на міжнародному рівні для забезпечення безпеки та стабільності у світі. Вивчення цієї дисципліни має стати ще одним кроком для формування сучасного кваліфікованого фахівця у сфері громадського здоров'я, здатного адаптуватися до змінних умов та працювати в міжнародному середовищі. Робоча програма навчальної дисципліни «Міжнародна політика в галузі охорони здоров'я» розроблена відповідно до Закону України «Про вищу освіту», Положення про підготовку докторів філософії та докторів наук ДУ «ІНСТИТУТ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я ім. О.М. МАРЗЄЄВА НАМН УКРАЇНИ», освітньо-наукової програми здобувачів ступеня доктора філософії на третьому освітньо-кваліфікаційному рівні галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальність 222 «Медицина», спеціалізація «Гігієна та професійна патологія» та відповідних нормативних документів.

Мета - вивчення основних напрямів міжнародної політики в галузі громадського здоров'я, набуття професійних знань та умінь, опанування використовувати та застосовувати набуті навички та компетенції в повсякденній практиці.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- засвоєння аспірантами новітніх підходів міжнародного рівня для збереження здоров'я
- засвоєння сучасної інформації щодо міжнародного нормативно-правового регулювання професійної діяльності
- набуття знань щодо засвоєння міжнародних підходів щодо оцінки впливу чинників навколишнього середовища на здоров'я населення

- засвоєння міжнародних підходів щодо збереження здоров'я населення у випадках надзвичайних ситуацій
- використання у своїй майбутній практичній діяльності правових, технічних, природоохоронних, профілактичних та освітньо-виховних заходів, спрямованих на забезпечення здорових і безпечних умов існування людини в сучасних умовах.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми дисципліна забезпечує набуття здобувачами вищої освіти ступеня доктора філософії компетентностей:

Загальні - Критичний громадянський і науковий світогляд.

- Здатність формулювати наукові проблеми та генерувати ідеї з їх дослідженням і розв'язанням.
- Здатність до пошуку, обробки та аналізу інформації з найрізноманітніших джерел.
- Здатність до організації та проведення авторських наукових досліджень, у т.ч. за державним замовленням.
- Здатність використовувати новітні інформаційні та комунікаційні технології у науковій діяльності.
- Здатність презентувати проміжні і кінцеві результати власних наукових досліджень до відома вітчизняної і зарубіжної наукової та експертної спільноти.
- Здатність до обміну науковим досвідом із світовим науковим товариством на засадах академічної доброчесності.
- Ефективне використання інтерактивних комунікаційних технологій для реалізації онлайн- та офлайн-наукових та професійних комунікацій.
- Здатність до ефективного використання інтерактивних соціальних технологій навчання, комунікації та впливу.
- Сформовані настанови на дотримання корпоративних правил, корпоративну й професійну причетність.

Фахові - Здатність представлення результатів наукових досліджень в усній і письмовій мові відповідно до національних та міжнародних стандартів

- Здатність до лідерства, керування колективом
- Дотримання етики, біоетики та академічної доброчесності

Результати навчання.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ (в сукупності з іншими освітніми компонентами):

ПРН01. Здатність формулювати і розв'язувати комплексні наукові та науково-прикладні питання у сфері гігієни та позиціонувати отримані результати своїх досліджень у світовому науковому просторі.

ПРН02. Здатність виявляти нові тенденції розвитку вітчизняної і світової науки (фахової галузі) і критично оцінювати їх потенціал.

ПРН03. Здійснювати планувати та здійснювати наукове дослідження у відповідності до сформульованих гіпотез, цілей і завдань згідно з принципами логіки наукового пізнання.

ПРН04. Планувати й ефективно проводити інформаційну роботу в рамках власного дослідження із використанням універсальних і спеціалізованих інформаційних ресурсів комерційних та відкритих джерел наукової інформації, застосовуючи наукометричні показники і відповідне програмне забезпечення.

ПРН05. Усно і письмово представляти результати власного дослідження українською та англійською мовами до уваги фахового наукового товариства.

ПРН06. Здатність готувати і власноруч редагувати наукові тексти різних жанрів та розміщувати їх у вітчизняних і зарубіжних наукометричних виданнях.

ПРН07. Навички участі в спільних з іншими суб'єктами освітньо-наукової діяльності наукових проєктах, а також у публічних наукових дискусіях, у т.ч. з обговорення теми власного наукового дослідження (українською та англійською мовами).

ПРН08. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу даних великого обсягу та складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи

ПРН10. Здатність працювати в якості гігієніста-практика в сфері превентивної медицини.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ:

В кінцевому результаті опанування дисципліни аспірант повинен **знати** :

- основні міжнародні документи з питань охорони здоров'я
- правила поведінки та реагування на надзвичайні ситуації
- міжнародні підходи до оцінки негативного впливу чинників навколишнього середовища на здоров'я.

Аспірант повинен **вміти**:

- демонструвати володіння сучасними міжнародними рекомендаціями в сфері громадського здоров'я;
- дотримуватися вимог основних положень міжнародних на національних нормативних документів, актів та декларацій у своїй фаховій діяльності;
- дотримуватись у своїй діяльності основних положень міжнародних правових актів гуманістичного спрямування та регламентуючих правових документів стосовно фахової діяльності;
- демонструвати розуміння нормативно-правового регулювання взаємовідносин природа-людина;
- усвідомлювати та керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та обов'язками, підвищувати загально-освітній культурний рівень

Міждисциплінарні зв'язки. Навчальна дисципліна «Міжнародна політика в галузі охорони здоров'я» базується на знаннях у сфері охорони, та готує здобувачів до здійснення фахової науково-дослідної практики та написання і оформлення дисертаційної роботи. Програма націлена на стимулювання у

аспірантів міжнародного рівня досліджень, що дає змогу оволодівати відкритим дослідницьким простором з вивченням багатьох суміжних дисциплін.

Програма навчальної дисципліни.

Навчальний матеріал дисципліни складається з двох модулів, які є логічно послідовними та відносно залежними. Засвоєння матеріалу контролюється проведенням заліку.

Для вивчення навчальної дисципліни «Міжнародна політика в галузі охорони здоров'я» передбачено 60 годин (2 кредити ЄКТС).

Змістовний модуль 1. Найбільш вагомні міжнародні підходи в галузі громадського здоров'я

Тема 1. Ознайомлення з поняттям сталого розвитку, фундаментальними основами розвитку і стійкості систем, основними принципами збалансованого (сталого) розвитку, історією виникнення та становлення концепції сталого розвитку, світовими самітами зі сталого розвитку.

Тема 2. Стратегія ВООЗ в надзвичайних ситуаціях та програма Єдине здоров'я.

Тема 3. Конвенція ООН щодо змін клімату

Змістовний модуль 2. Міжнародні підходи до охорони здоров'я дітей та перспективи подальшого розвитку політики ВООЗ

Тема 4. Сучасні вимоги до державної політики у сфері охорони довкілля та здоров'я дітей: досвід та рекомендації Всесвітньої організації охорони здоров'я. Глобальна стратегія охорони здоров'я жінок, дітей і підлітків.

Тема 5. Стратегія ВООЗ щодо Національних планів дій із забезпечення санітарно-епідеміологічної безпеки (2022-2026 рр.).

Тема 6. Впровадження у державну політику України європейських стратегій профілактики і боротьби з неінфекційними захворюваннями. Міжнародна політика ХХІ століття з охорони здоров'я майбутніх поколінь.

Структура навчальної дисципліни

Назва змістовних модулів і тем		Кількість навчальних годин			
		всього	лекцій	семінарів / практичних	самостійних
1	2	3	4	5	6
Змістовний модуль 1					
Найбільш вагомні міжнародні підходи в галузі громадського здоров'я					
1	Тема 1. Ознайомлення з поняттям сталого розвитку, фундаментальними основами розвитку і стійкості систем, основними принципами збалансованого (сталого)	10	2	2	6

	розвитку, історією виникнення та становлення концепції сталого розвитку, світовими самітами зі сталого розвитку.				
2	Тема 2. Стратегія ВООЗ в надзвичайних ситуаціях та програма Єдине здоров'я.	10	2	2	6
3	Тема 3. Конвенція ООН щодо змін клімату	10	2	2	6
	Разом за змістовним модулем 1	30	6	6	18
<p>Змістовний модуль 2</p> <p>Міжнародні підходи до охорони здоров'я дітей та перспективи подальшого розвитку політики ВООЗ</p>					
4	Тема 4. Сучасні вимоги до державної політики у сфері охорони довкілля та здоров'я дітей: досвід та рекомендації Всесвітньої організації охорони здоров'я. Глобальна стратегія охорони здоров'я жінок, дітей і підлітків.	10	2	2	6
5	Тема 5. Стратегія ВООЗ щодо Національних планів дій із забезпечення санітарно-епідеміологічної безпеки (2022-2026 рр.)	10	2	2	6
6	Тема 6. Впровадження у державну політику України європейських стратегій профілактики і боротьби з неінфекційними захворюваннями Міжнародна політики XXI століття з охорони здоров'я майбутніх поколінь	10	2	2	6
	Разом за змістовним модулем 2	30	6	6	18
	Усього навчальних годин	60	12	12	36

Теми семінарів/практичних занять

№	Назва теми	Кількість годин
1	Основні пріоритети Європейської програми розвитку: досягнення, захист у разі надзвичайних ситуацій у сфері охорони здоров'я, зміцнення здоров'я та благополуччя	2

2	Глобальні Цілі сталого розвитку в Україні.	2
3	Екологічна політика ЄС, її основні засади, принципи екологічної політики ЄС, програми дій із навколишнього середовища, політика ЄС у сфері охорони атмосферного повітря, охорони вод, якості питної води, поводження з відходами, продовольчої безпеки.	2
4	Забруднене повітря як фактор ризику НІЗ	2
5	Процес «Довкілля для Європи»: 25 років. Всесвітня організація охорони здоров'я та її роль у вирішенні проблем здоров'я населення. Європейська програма роботи ВООЗ, 2020–2025 рр.: спільні дії для міцного здоров'я.	2
6	Профілактика НІЗ як пріоритетний напрямок діяльності ВООЗ	2

Самостійна робота складається з написання есе або рефератів за темами:

№	Назва теми	Кількість годин
1	Глобальні Цілі сталого розвитку.	3
2	Індикатори Глобальних Цілей сталого розвитку для України.	3
3	Спільні глобальні пріоритети ВООЗ та регіональні акценти	3
4	Європейське регіональне бюро ВООЗ - план максимізувати корисний ефект на рівні країн	3
5	Вплив тютюнопаління на здоров'я	3
6	Екологічне здоров'я	3
7	УФ -випромінювання - природне та штучне та його вплив на здоров'я	3
8	Зміна клімату та його вплив на здоров'я	3
9	Безпечна та здорова їжа	3
10	Здоров'я навколишнього середовища дітей	3
11	Укріплення здоров'я протягом всього життя	3
12	Основні оперативні функції громадського здоров'я	3

Індивідуальні заняття

Індивідуальні заняття навчальним планом не передбачені.

Методи навчання

Видами навчальної діяльності аспірантів навчальною програмою передбачені: лекції, семінарські заняття, практичні заняття, самостійна робота. Викладач

обирає форму практичного заняття – семінар або практична робота, залежно від поточних умов, потреб навчальної та науково-дослідної діяльності аспіранта. Успішність навчання значною мірою залежать від вмотивованості аспіранта, педагогічної майстерності викладача та вибору метода навчання. З метою підтримання вмотивованості аспіранта та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти під час вивчення дисципліни застосовуються такі методи і технології навчання: пояснювально-ілюстративний метод при викладенні лекцій, метод проблемного викладення, проблемна дискусія на семінарських заняттях, дослідницький метод, робота в малих групах, мозкова атака, презентація, написання письмових робіт на практичних заняттях та інше.

Методи контролю.

Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку.

Оцінювання навчальних досягнень здійснюється за 100-бальною (рейтинговою) шкалою ЕКТС (ЕСТБ), національною 4-х бальною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») і вербальною («зараховано», «незараховано») системами.

Оцінювання опанування тем здійснюється в балах відповідно до таблиці.

Поточне оцінювання та самостійна робота						Сума
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	
33,33	33,33	33,33	33,33	33,34	33,34	200

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей теми. Оцінка за кожне практичне заняття з дисципліни є комплексною, включає контроль теоретичної, практичної та самостійної підготовки, виставляється викладачем за традиційною чотирибальною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та заноситься в журнал успішності.

На останньому практичному занятті проводиться перерахунок балів середнє арифметичне (СА) оцінок за традиційною шкалою, округлене до 2 (двох) знаків після коми, що ділиться на максимальну традиційну оцінку, а саме “5”, і множиться на максимальний бал за поточну навчальну діяльність, а саме 100 (максимальна кількість балів за дисципліну становить 100 балів) за формулою:

$$\frac{CA}{5} \times 100$$

Традиційна оцінка «2», в будь-якому варіанті відповідає 0 балів та при загальному підрахунку не включається в СА.

Підсумкова семестрова оцінка в балах, за національною шкалою та шкалою ECTS, заноситься до журналу успішності, наприклад, так: 92/Відм./А, 87/Добре/В, 79/Добре/С, 68/Задов./D, 65/Задов./Е тощо.

Підсумкова оцінка з дисципліни заноситься до академічної довідки про виконання відповідних освітньо-наукових програм у вигляді «зараховано» чи «незараховано».

Таблиця відповідності між національною шкалою оцінювання та шкалою ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
66-74	D	задовільно	
60-65	E		
0-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	Не зараховано з можливістю повторного складання

Навчально-методичне, інформаційне та матеріально-технічне забезпечення програми.

Для забезпечення реалізації робочої програми та відповідно до потреб освітньо-наукової діяльності аспірантів використовуються державні стандарти освіти, навчальні плани, освітньо-наукова програма, тематичні плани лекцій, практичних занять та самостійної роботи, методичні рекомендації, підручники, посібники, нормативно-правові акти вітчизняні та міжнародні, інструктивно-методичні матеріали тощо.

Для проведення лекційних занять використовуються мультимедійні проектори, для проведення інформаційного пошуку та обробки результатів є комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення, необмежений відкритий доступ до Інтернет-мережі.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна (базова):

1. Inheriting a sustainable world? Atlas on children's health and the environment. Geneva: World Health Organization; 2017
(<https://apps.who.int/iris/handle/10665/254677>, accessed 15 June 2021).
2. WHO (2019). Children are not little adults. In: WHO training package for the health sector: children's health and the environment. Geneva: World Health Organization.
3. Don't pollute my future! The impact of the environment on children's health. Geneva: World Health Organization; 2017
(<https://apps.who.int/iris/handle/10665/254678>, accessed 5 May 2020).
4. Preventing disease through healthy environments: a global assessment of the burden of disease from environmental risks. Updated 2016 data tables. Geneva:

- World Health Organization; 2019 (<https://www.who.int/publications/i/item/9789241565196>, accessed 5 May 2020).
5. Air pollution and child health: prescribing clean air. Geneva: World Health Organization; 2018 (<https://apps.who.int/iris/handle/10665/275545>, accessed 15 January 2021).
 6. UNICEF, Pure Earth. The Toxic Truth: Children's exposure to lead pollution is hindering a generation of potential. New York: UNICEF; 2020 (<https://www.unicef.org/media/73246/file/The-toxic-truthchildren%E2%80%99s-exposure-to-lead-pollution-2020.pdf>, accessed 15 January 2021).
 7. The paediatric environmental history. Recording children's exposure to environmental health threats: A "green page" in the medical record. Geneva: World Health Organization; 2020 (<https://www.who.int/newsroom/q-a-detail/q-a-the-paediatric-environmental-history>, accessed 15 June 2021).
 8. Children's environmental health units. Geneva: World Health Organization; 2010 (<http://apps.who.int/iris/handle/10665/327187>, accessed 15 June 2021).
 9. WHO, Finland Ministry of Social Affairs and Health. Health in all policies: Helsinki statement. Framework for country action. 2014 (<https://apps.who.int/iris/handle/10665/112636>, accessed 5 June 2020).
 10. Healthy environments for healthier populations: Why do they matter, and what can we do? Geneva: World Health Organization; 2019 (<https://apps.who.int/iris/handle/10665/325877>, accessed 14 June 2021).
 11. WHO global strategy on health, environment and climate change. Geneva: World Health Organization; 2020 (<https://www.who.int/publications/i/item/9789240000377>, accessed 14 June 2021).
 12. Health in All Policies: training manual. Geneva: World Health Organization; 2015 (<https://apps.who.int/iris/handle/10665/151788>, accessed 15 June 2021).
 13. Definition of health impact assessment. Copenhagen: World Health Organization Regional Office for Europe,; 2020 (<https://www.euro.who.int/en/health-topics/environment-and-health/health-impact-assessment/definition-of-health-impact-assessment-hia>, accessed 5 August 2020).
 14. WHO, UNEP. Health Impact Assessment. Geneva: World Health Organization; 2020 (<https://www.who.int/heli/impacts/hiabrief/en/>, accessed 5 August 2020).
 15. Healthy environment, healthy people. Thematic report. Ministerial policy review session. Nairobi: United Nations Environment Programme; 2016

(<https://www.unep.org/news-and-stories/story/healthy-environmenthealthy-people>, accessed 9 June 2021).

16. Implementation plan 'towards a pollution-free planet' Nairobi: United Nations Environment Programme; 2018

(<https://wedocs.unep.org/handle/20.500.11822/28484>, accessed 2 June 2021).

17. Working with the environment to protect people. UNEP's COVID-19 response. Nairobi: United Nations Environment Programme; 2020

(https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/32218/UNEP_COVID.pdf?sequence=1&isAllowed=y, accessed 15 January 2021).

18. Preventing the next pandemic: Zoonotic Diseases and how to break the chain of transmissions. Nairobi: UN Environment Programme; 2020

(<https://www.unenvironment.org/resources/report/preventing-futurezoonotic-disease-outbreaks-protecting-environment-animals-and>, accessed 15 January 2021).

19. Towards a pollution-free planet: background report. Nairobi: UN Environment Programme; 2017 (<https://www.unep.org/resources/report/towards-pollution-free-planet-background-report>, accessed 2 June 2021). Compendium of WHO and other UN guidance on health

Status of Ratification of the Convention. United Nations Framework Convention on Climate Change. Прочитовано 10 травня 2015.

Kyoto Protocol: Status of Ratification (PDF). Рамкова конвенція ООН про зміну клімату. 14 січня 2009. Архів оригіналу за 23 червня 2013. Прочитовано 7 червня 2015.

Sutter, John D.; Berlinger, Joshua (12 грудня 2015). Final draft of climate deal formally accepted in Paris. *CNN*. Cable News Network, Turner Broadcasting System, Inc. Прочитовано 12 грудня 2015.

Паризька кліматична угода вступила в силу. *Україна молода*. 04.11.2016. Прочитовано 04.11.2016.

Допоміжна:

1. Международные медико-санитарные правила (2005 г.), третье издание. Женева: Всемирная организация здравоохранения; 2016 г.

(<https://apps.who.int/iris/handle/10665/246188>, по состоянию на 6 октября 2022 г.).

2. Национальные планы действий по обеспечению санитарноэпидемиологической безопасности (веб-сайт). Женева: Всемирная организация здравоохранения (<https://www.who.int/emergencies/operations/international-health-regulationsmonitoring-evaluation-framework/national-action-plan-forhealth-security>, по состоянию на 6 октября 2022 г.).
3. Резолюция WHA74.7. Укрепление готовности ВОЗ к чрезвычайным ситуациям в области здравоохранения и реагирования на них. Семьдесят четвертая сессия Всемирной ассамблеи здравоохранения, Женева, 24 мая – 1 июня 2021 г. Резолюции и решения, приложения. Женева: Всемирная организация здравоохранения; 2021 г. (https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA74-REC1/A74_REC1-ru.pdf, по состоянию на 6 октября 2022 г.).
4. Обеспечение устойчивости систем здравоохранения на пути к достижению всеобщего охвата услугами здравоохранения и безопасности в области здравоохранения во время пандемии COVID-19 и в последующий период. Документ с изложением позиции ВОЗ. Женева: Всемирная организация здравоохранения; 2021 г. (<https://www.who.int/publications/i/item/WHO-UHL-RHC-SP-2021.01>, по состоянию на 6 октября 2022 г.).
5. Укрепление глобальной архитектуры обеспечения готовности, реагирования и повышения устойчивости к чрезвычайным ситуациям в области здравоохранения. Представлено семьдесят пятой сессии Всемирной ассамблеи здравоохранения, Женева, 22–28 мая 2022 г. (https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA75/A75_20-ru.pdf, по состоянию на 6 октября 2022 г.).
6. Strategizing national health in the 21st century: a handbook. Geneva: World Health Organization; 2016 (<https://www.who.int/publications/i/item/strategizing-national-health-in-the-21stcentury-a-handbook>, по состоянию на 6 октября 2022 г.).
7. Strengthening pandemic preparedness planning for respiratory pathogens: policy brief, 27 April 2022. Geneva: World Health Organization; 2021 (https://www.who.int/publications/i/item/WHO-2019-nCoV-Policy_brief-pandemic_preparedness-2022.1, по состоянию на 6 октября 2022 г.).
8. Guidance for aligning disease and hazard specific plans with national health security and International Health Regulations (2005) plans. Geneva: World Health Organization; 2021 (<https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/346530/9789240032583-eng.pdf>, по состоянию на 6 октября 2022 г.).

9. WHO guidance on preparing for national response to health emergencies and disasters. Geneva: World Health Organization; 2021 (<https://www.who.int/publications/i/item/9789240037182>, по состоянию на 6 октября 2022 г.).
10. Strengthening global health security at the human-animal interface [веб-сайт]. Geneva: World Health Organization (<https://www.who.int/activities/strengthening-global-healthsecurity-at-the-human-animal-interface>, по состоянию на 6 октября 2022 г.).
11. Universal Health and Preparedness Review (UHDR) Pilot & WHO Member States Briefing: Bangui, Central African Republic, 16 February 2022 [веб-сайт]. Geneva: World Health Organization (<https://extranet.who.int/sph/news/universal-health-andpreparedness-review-uhpr-pilot-who-member-states-briefingbangui-central>, по состоянию на 6 октября 2022 г.).
12. Strategic toolkit for assessing risks: a comprehensive toolkit for all-hazards health emergency risk assessment. Geneva: World Health Organization; 2021 (<https://www.who.int/publications/i/item/9789240036086>, по состоянию на 6 октября 2022 г.).
13. Health systems for health security: a framework for International Health Regulations, and components in health systems and other sectors that work in synergy to meet the demands imposed by health emergencies. Geneva: World Health Organization; 2021 (<https://www.who.int/publications/i/item/9789240029682>, по состоянию на 6 октября 2022 г.).
14. Equitable access to COVID-19 tools: aligning the private sector with national response efforts. Geneva: World Health Organization; 2022 (<https://www.who.int/publications/i/item/9789240046481>, по состоянию на 6 октября 2022 г.); см. также: Engaging the private health service delivery sector through governance in mixed health systems: strategy report of the WHO Advisory Group on the Governance of the Private Sector for Universal Health Coverage. Geneva: World Health Organization; 2020 (<https://www.who.int/publications/i/item/9789240018327>, по состоянию на 6 октября 2022 г.).
15. Voice, agency, empowerment - handbook on social participation for universal health coverage. Geneva: World Health Organization; 2021 (<https://www.who.int/publications/i/item/9789240027794>, по состоянию на 6 октября 2022 г.).
16. Резолюция WHA75.7. Укрепление готовности и реагирования на чрезвычайные ситуации в области здравоохранения в городах и городских условиях. Семьдесят пятая сессия Всемирной ассамблеи здравоохранения,

Женева, 22–28 мая 2022 г. Женева: Всемирная организация здравоохранения; 2022 г. (https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA75/A75_R7-ru.pdf, по состоянию на 6 октября 2022 г.).

17. 7 Behaviours for effective development cooperation (вебсайт). Geneva & Washington (DC): UHC2030; World Health Organization & The World Bank (<https://www.uhc2030.org/what-we-do/improving-collaboration/health-systemsstrengthening/7-behaviours-for-effective-developmentcooperation/>, по состоянию на 12 октября 2022 г.).

18. NAPHS costing tool. Geneva: World Health Organization (https://extranet.who.int/sph/sites/default/files/documentlibrary/document/NAPHS%20planning%20and%20costing%20tool%20template%20MAY2019_0.xlsm, по состоянию на 6 октября 2022 г.).

19. Resource mapping – REMAP tool. Geneva: World Health Organization (<https://extranet.who.int/sph/resource-mapping>, по состоянию на 6 октября 2022 г.).

20. WHO Benchmarks for International Health Regulations (IHR) Capacities. Geneva: World Health Organization; 2019 (<https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/311158/9789241515429-eng.pdf>, по состоянию на 6 октября 2022 г.).

21. Kandel N, Chugong S (on behalf of the WHO Technical Working Group of the Dynamic Preparedness Metric and Health Security Preparedness Department). Dynamic preparedness metric: a paradigm shift to measure and act on preparedness. Lancet Glob Health. 2022;10(5):E615–6 ([https://www.thelancet.com/journals/langlo/article/PIIS2214-109X\(22\)00097-3/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/langlo/article/PIIS2214-109X(22)00097-3/fulltext), по состоянию на 6 октября 2022 г.).

Інформаційні ресурси

- Офіційний сайт Міністерства охорони здоров'я України. <https://moz.gov.ua>
- Офіційний сайт ВООЗ <https://www.who.int>
- Офіційний сайт ДУ «Інститут громадського здоров'я ім. О. М. Марзєєва НАМНУ». <http://health.gov.ua>
- База даних наукових статей Pubmed <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed>
- База даних Elsevier <https://www.sciencedirect.com/>